

TALVINE AIALINNUVAATLUS

Viis aastat talvist aialinnuvaatlust

Talv on parim aeg linnuvaatlustega alustamiseks - erinevaid linnuliike on küllalt vähe, linnud on lehtede puudumise tõttu hästi nähtavad ja koonduvad tihti ka inimeste lähedusse toituma. Sel põhjusel on esmakordselt 35 aastat tagasi Suurbritannias korraldatud ühetunnine talviste aialindude loendus nimega *Big Garden Birdwatch* kõikjal Euroopas väga populaarseks saanud. Peale viite talve on talvisest aialinnuvaatlusest kujunenud ka Eesti populaarseim linnuvaatlusüritus ja suurim rahvateaduse (*citizen science*) algatus, millest võttis tänavu osa ligi 3500 inimest, st osales iga 380. eestimaalane.

Vaatluskohtade ja vaatlejate arv on viie aastaga kolmekordistunud. Selline tõus näitab ühest küljest inimeste kasvavat huvi linnuvaatluse vastu, samas tähendab see ka üha suuremat andmevalimit, mis võimaldab teha järjest usaldusväärsemaid järeldusi linnustiku käekäigu kohta. Liigiline mitmekesisus on aastati kõikunud 54 ja 62 liigi vahel, kuid viie aasta jooksul on aialinnuvaatluse käigus kokku kohatud lausa 68 liiki. Haruldasematest lindudest on igal aastal kohatud värbkakku, valgeselg-kirjurähni ja hallõgijat, enamikel aastatel hallhaigrut, merikotkast, händkakku, laanerähni, käblikut ja vesipappi ning vähemalt ühel aastal tetre, faasanit, välja-loorkulli, laanepüüd, jäälindu ja mägi-kanepilindu.

Tabel 1. Talvise aialinnuvaatluse osalus ja tulemused aastatel 2010-2014.

	2010	2011	2012	2013	2014
Linde	37046	30973	45686	65266	86652
Vaatluskohti	888	948	1439	1817	2353
Vaatlejaid	1072	1134	2050	2501	3449
Liike	62	58	54	61	60
Linde vaatluskohas:					
Aritmeetiline keskmine	43	33	32	36	37
Mediaan	33	27	26	31	30
Mood	24	15	12	15	20

Kõige arvukam liik on igal aastal olnud rasvatihane, kellele on aasta-aastalt positsioone vahetades järgnenud rohevint, kodu- ja põldvarblane, leevike, hallvares ja sinutihane. Enamike liikide arvukus on olnud stabiilne, ootuspäraselt on kõikunud invasiooniliikide, eriti suur-kirjurähni ja pasknääri arvukused. Ka kohtamissageduse edetabelit juhib kindlalt rasvatihane, kes on esinenud stabiilselt 95% vaatluskohtades, järgnevad sinutihane (ca 60%), rohevint (ca 45%), hallvares ja leevike (mõlemad ca 40%; vt joonis 1). Ainus selgelt langeva kohtamissagedusega liik on nurmkana (3,7% -> 1,3%), kuigi tema keskmine isendite arv vaatluskohas on hoopis tõusnud (6,8 is -> 9,5 is). Enamikel sagedamini kohatavatel liikidel on vaatluskohas nähtud isendite arv 2011.a langenud ja siis püsinud stabiilsena või pigem tõusnud (joonis 2).

Kuigi vaatlejate arvu kasv on selgelt mõjutanud ka nähtud lindude koguarvu, on toimunud selge muutus suhtarvudes. Lindude keskmine arv vaatluskohas on viieaastase perioodi jooksul jõudnud langeda ja siis taas tõusta. Kõige selgemini iseloomustab seda muutust mood ehk tüüpilisim lindude arv ühes vaatluskohas. Selline langus kuni 2012. aastani on seletatav külmade ja lumerohkete talvedega ning tõus mulluse ja tänavuse sooja ja vähese lumikattega talve esimese poolega. Tõsiste järelduste tegemiseks on viieaastane andmerida siiski väga lühike ja küllalt mõjutatud ka kõrvalistest teguritest, näiteks ilmastikust.

Viimastel aastatel on rõhku pööratud ka määramisoskuste parandamisele. Näiteks on aialinnuvaatluse kodulehel ja e-ankeedis enamlevinud talilindude suured värvipildid, sarnaste liikide puhul aga võrdluspildid. Just iga linu liigini määramise soodustamiseks ei ole viimastel aastatel vaatlusankeedis ka võimalusi nagu “kodu- või põldvarblane” või “põhja- või salutihane”. Jätakuvalt on aialinnuvaatlejatele “pähklik” rohe- ja hallpea-rähni eristamine.

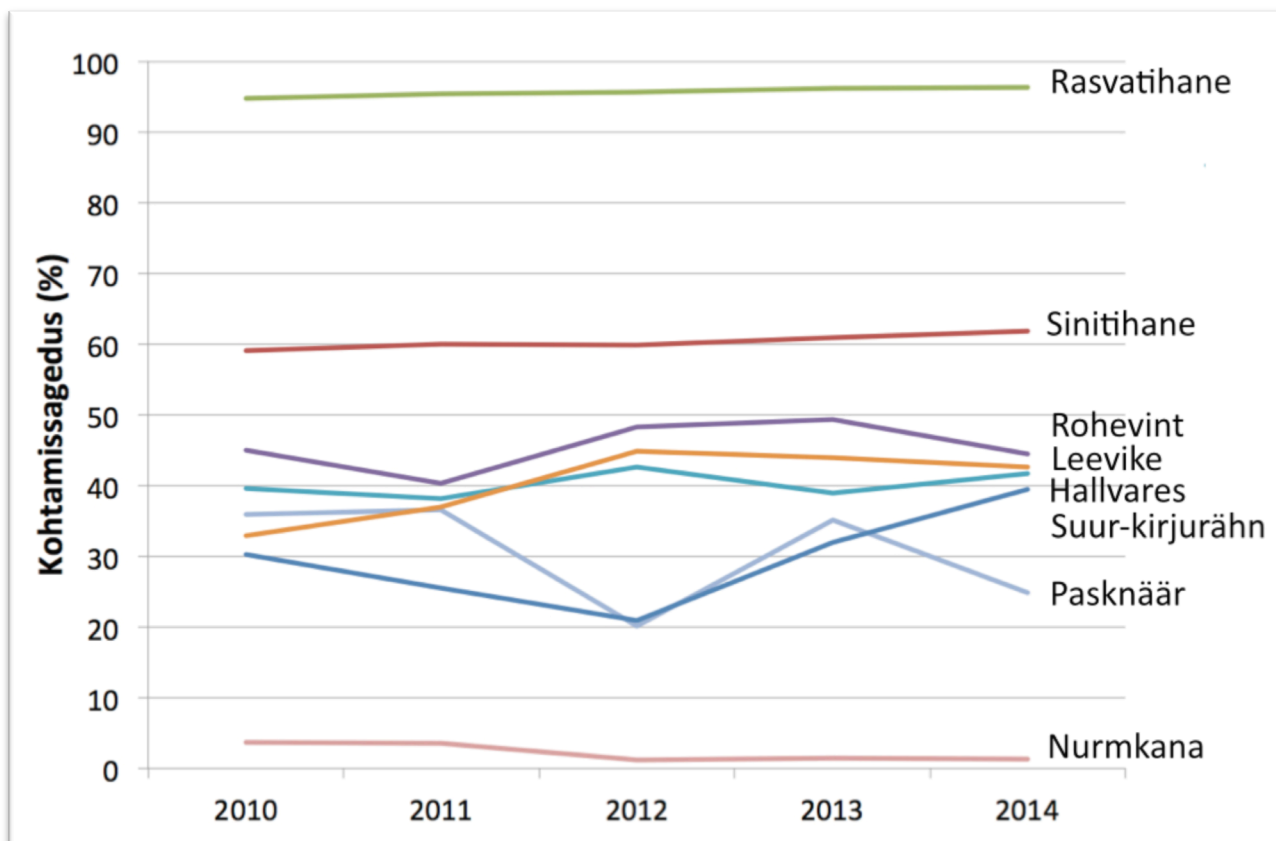
Talvist aialinnuvaatlust tunnustati tänavu jaanuaris ka Aasta Keskkonnategu 2013 auhinnaga. Suur tänu kõigile, kes viie aasta jooksul on kaasa löönud ja põnevaid hetki aialindudega ka edaspidi!

Kokkuvõtte koostas Aarne Tuule, talvise aialinnuvaatluse koordinaator.

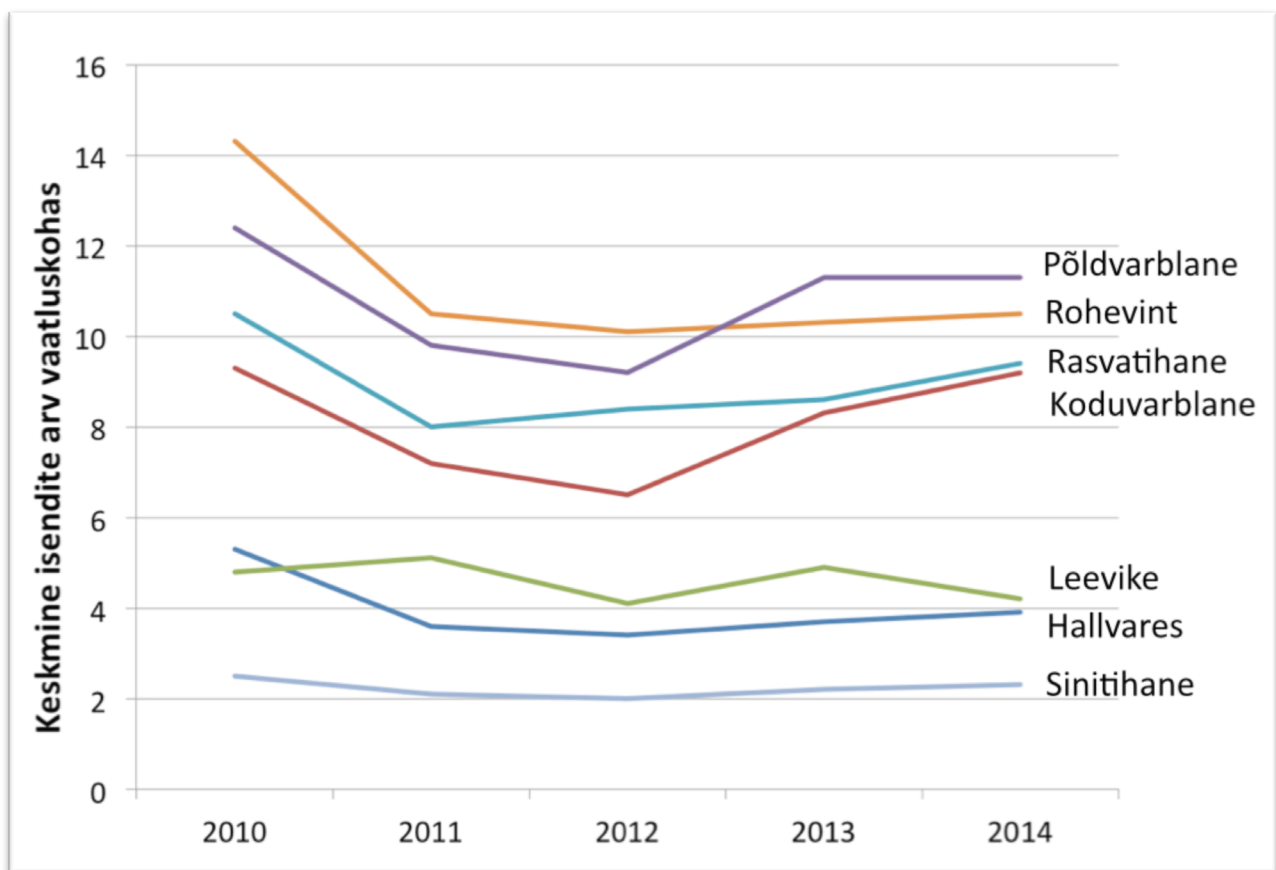
Lisainfo: talv@eoy.ee, 58002869, www.eoy.ee/talv

Talvist aialinnuvaatlust korraldab Eesti Ornitoloogiaühing, toetab Keskkonnainvesteeringute Keskus.

Joonis 1. Tavalisemate ja suurimate muutustega talviste aialindude (pasknäär, suur-kirjurähn ja nurmkana) kohtamissagedused.

Joonis 2. Tavalisemate talviste aialindude keskmine arvukus vaatluskohas. Varblaste järsk tõus peale 2012. a. on seotud valiku “kodu-või põldvarblane” eemaldamisega vaatlusankeedist.